

MİRAS SÖZLEŞMESİNDEN TEK TARAFLI DÖNME

THE UNILATERALLY REVOCATION FROM THE CONTRACT OF SUCCESSION

ÖZ SEÇER*

Özet: Ölüme bağlı tasarruf çeşitlerinden biri olan miras sözleşmesinin kural olarak taraflarca tek taraflı olarak sona erdirilmesi mümkün değildir. Ancak belli hallerde, taraflarca tek taraflı irade beyanıyla sözleşmeden dönülerek miras sözleşmesi ortadan kaldırılmaktadır. Miras sözleşmesi tarafları, ancak sözleşmede saklı tutarak veya kanundan kaynaklanan birtakım sebeplerin varlığı halinde yani ya mirasçılıktan çıkarma sebeplerinden birine dayalı olarak ya da sağ-lararası ivaz borcunun ifa edilmemesine bağlı olarak sözleşmeden dönebilmektedir. Bu çalışmanın konusunu sözleşmeden tek taraflı dönmenin yapılabilmesi için aranan şartların ve dönme halinde hangi sonuçların meydana gelebileceğinin açıklanması oluşturmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Ölüme bağlı tasarruf, miras sözleşmesi, mirasçılıktan çıkarma, sağ-lararası ivaz, dönme.

Abstract: The termination of the contract of succession which is a kind of testamentary disposition by the parties as a rule is not possible. However, in certain cases, the contract of succession can be terminated by unilaterally revocation by the parties. The parties of the contract of succession can only revoke from a contract by reserving the right of revoke or according to some legal causes in other words either by will or withdrawal from the contract in the event failure to perform benefits inter vivos. The subject of this study is explanation of conditions of unilaterally revoking from a contract and of the legal consequences in the event of withdrawal.

Keywords: Testamentary disposition, the contract of succession, disinheritance, benefits inter vivos, withdrawal.

* Yrd. Doç. Dr., Bahçeşehir Üniversitesi Hukuk Fakültesi Medeni Hukuk Ana Bilim Dalı.

GİRİŞ

Şekli anlamda ölüme bağlı tasarrufların¹ bir türü olan miras sözleşmesi, bir tarafını mirasbırakanın diğer tarafını mirasçının veya üçüncü bir kişinin teşkil ettiği, kural olarak tek taraflı dönülemeyen, iki taraflı bir hukuki işlemdir². Miras sözleşmesinin konusunu mirasbırakanın terekesi oluşturmaktadır. Türk Medeni Kanunu'nda miras sözleşmeleri "olumlu miras sözleşmesi" ve "mirastan feragat sözleşmesi" olmak üzere iki türde düzenlenmiştir³.

Olumlu miras sözleşmesi, mirasbırakanın, karşı taraf veya üçüncü kişi yararına terekesine ilişkin olarak ölüme bağlı tasarruflarda bulunduğu miras sözleşmesidir⁴. Böyle bir sözleşmeyle, mirasbırakan, karşı tarafı veya üçüncü kişiyi mirasçı atar ya da onlar lehine belirli bir mal vasiyetinde bulunur⁵. Olumsuz miras sözleşmesinde (mirastan feragat sözleşmesi), bir kişi (yasal mirasçı), ileride gerçekleşmesi ihtimali bulunan (beklenen) mirasçılık hakkından mirasbırakana karşı vazgeçmektedir⁶.

Geçerli olarak meydana gelmiş bir miras sözleşmesinin sona ermesi, üç şekilde olabilmektedir: Miras sözleşmesinin kendiliğinden sona

¹ Miras sözleşmeleri ve vasiyetnameler, şekli anlamda ölüme bağlı tasarrufları ifade etmektedir.

² Mehmet Ayan, *Miras Hukuku*, Konya 2002, s. 86; Alexandra Rumo-Jungo/Jörg Schmid/Bernhard Schnyder/Peter Tuor, *Das Schweizerische Zivilgesetzbuch*, 13. Auflage, Zürich 2010, s. 680; Zahit İmre/Hasan Erman, *Miras Hukuku*, İstanbul 2010, s. 173; Gökhan Antalya, *Miras Hukuku*, İstanbul 2009, s. 149.

İsviçre'de miras sözleşmesi, eşlerin mal rejimini ve miras durumunu birlikte planlaması çerçevesinde sıklıkla kullanılmaktadır. Kimi zaman eşler, diğer aile üyelerini ve hatta üçüncü kişileri içeren düzenlemeler yapabilmektedir. Jasmin Ghandci Schmid, "Résiliation et annulation des pactes successoraux", *Trex- Der Treuhandexperte* 2005, s. 100.

³ Miras sözleşmeleri aynı zamanda tek ve iki taraflı miras sözleşmeleri olmak üzere ikili bir ayrıma tabi tutulmaktadır. Tek taraflı miras sözleşmelerinde yalnızca taraflardan biri ölüme bağlı tasarrufta bulunmaktadır. Diğer taraf açısından ise böyle bir durum söz konusu olmamaktadır. İki taraflı miras sözleşmesinde ise, her iki taraf da karşılıklı olarak ölüme bağlı tasarrufta bulunmaktadırlar. Ayan, s. 87; Ahmet Kılıçoğlu, *Miras Hukuku*, Ankara 2007, s. 122.

⁴ Paul Piotet, *Traité de droit privé suisse Tome IV, Droit successoral*, Fribourg 1975, s. 158.

⁵ Şakir Berki, *Miras Hukuku*, Ankara 1975, s. 83; Ali Naim İnan/Şeref Ertaş/Hakan Albaş, *Türk Medeni Hukuku Miras Hukuku*, Ankara 2004, s. 257; Jean Gauthier, *Le pacte successoral*, Lausanne 1955, s. 9; Ayan, s. 86.

⁶ Hakan Albaş, "Mirastan Feragat Sözleşmesi ve Hükümlerine İlişkin Bazı Sorunlar"; *Dokuz Eylül Hukuk Fakültesi Dergisi* C. 9 Özel Sayı 2007, s. 535; Ayan, s. 87; Gauthier, s. 9.

ermesi, tarafların anlaşması ile sona ermesi ve son olarak sözleşmenin taraflardan birinin tek taraflı irade açıklaması ile sona ermesi⁷ (sözleşmeden dönme)⁸.

Çalışmamızın konusunu miras sözleşmesinden dönme oluşturmaktadır. Çalışmanın birinci kısmında tarafların sözleşmede saklı tutarak sözleşmeden dönebilmeleri incelenmiştir. Çalışmanın ikinci kısmı ise kanundan kaynaklanan sebeplerin incelenmesine ayrılmıştır. Bu bağlamda sırasıyla mirastan çıkarma sebeplerinden birinin varlığıyla dönme ve sağlararası ivaz borcunun yerine getirilmemesi sebebiyle dönme kavramları incelenecektir.

I. Mirasbırakanın Dönme Hakkını Saklı Tutması

İsviçre ve Türk Hukuklarında bu hususta açık bir hüküm bulunmamakla beraber, genel hükümler gereğince miras sözleşmesinde dönme hakkının saklı tutulması mümkündür⁹. Miras sözleşmelerinin bir türü olan feragat sözleşmelerinde mirasbırakanın dönme hakkını saklı tutması, nadiren gerçekleşmektedir. Feragat sözleşmeleri, mirasbırakanın lehine olup onun tasarruf serbestisini arttırdığı için, dönme ile mirasbırakan bu hakkını engellemektedir¹⁰.

Doktrinde bir görüşe göre¹¹, kayıtsız şartsız bir dönme hakkı, miras sözleşmelerinin bağlayıcı niteliğine aykırı düştüğünden, geçerli değildir. Mirasbırakanın sözleşmede saklı tuttuğu dönme hakkı, bir takım kayıt ve şartlara bağlı olduğu durumlarda geçerli olacak, aksi

⁷ Mustafa Dural, *Miras Sözleşmeleri*, İstanbul 1980, s. 205.

⁸ Her ne kadar bazı eserlerde "miras sözleşmesinin tek taraflı olarak feshi" olarak belirtilse de, çalışmamızda daha doğru olduğunu düşündüğümüz "dönme" teriminin kullanımı tercih edilmiştir.

⁹ Peter Tuor, *Kommentar zum Schweizerischen Zivilgesetzbuch Bd. III: Das Erbrecht, 1. Abt, Die Erben (Art. 457-536 ZGB)*, Bern 1964, Art. 513 N. 3; Bilge Öztan, *Miras Hukuku*, Ankara 2008, s. 229; Ömer Arbek, *Miras Hukukunda Ölüme Bağlı İşlemlerde İrade Serbestisi Sınırları ve Müeyyidesi*, Ankara 2007, s. 53; Ömer Çınar, "Miras Sözleşmesinin Tek Taraflı İrade Beyanı ile Sona Erdirilmesi", *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Y. 6 S. 12 Güz 2007/2, s. 221; Mustafa Dural/Turgut Öz, *Türk Özel Hukuku Cilt IV Miras Hukuku*, İstanbul 2012, N. 574; Zahit İmre, *Türk Miras Hukuku*, İstanbul 1972, s. 258; Gökhan Antalya, *Mirastan Feragat Sözleşmesi*, İstanbul 1999, s. 220; Seher Serap Dinçer, *Mirastan Feragat Sözleşmesi ve Hukuki Sonuçları* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul 2009, s. 70; Piotet, *Droit successoral*, s. 240; İmre/Erman, s. 178.

¹⁰ Levent Bıçakçı, *Mirastan Feragat Sözleşmesi*, İstanbul 1999, s. 86.

¹¹ Dural, s. 228; Gauthier, s. 89; Dural/Öz, N. 574; Dinçer, s. 70.

halde geçersiz sayılacaktır¹². Örneğin bir gencin evlenmesi durumunda miras sözleşmesinden dönebileceği hususunda bir kaydı sözleşmeye koyması mümkündür¹³. Buna karşılık diğer bir görüş¹⁴, miras sözleşmesinden dönme hakkının saklı tutulmasının dönme hakkı mutlak olarak kararlaştırılmış olsa bile geçerli olacağını savunmaktadır.

Dönme hakkının saklı tutulduğu hallere TMK m 546/f. III'deki kanundan doğan dönme hakkına ilişkin hükümler kıyasen uygulanacaktır¹⁵. Buna göre, mirasbırakan dönme hakkını, bir vasiyetname ile veya miras sözleşmesinin içeriğindeki bir hüküm olarak kullanabilir. Ölümüne bağlı tasarruf niteliğinde olduğu için temsil söz konusu olmaz ve dönme hakkını yalnızca ölüme bağlı tasarrufta bulunan taraf veya iki taraflı bir miras sözleşmesi söz konusu ise her iki taraf da saklı tutulabilir¹⁶.

Mirasbırakanın ölmesi durumunda, miras sözleşmesi kesinlik kazanacağı için sözleşme ile saklı tutulan dönme hakkı da sona erer. Ayrıca saklı tutulan dönme hakkı kişiye sıkı biçimde bağlı bir hak olduğu için, hak sahibi ölünce sona ermesi ve onun mirasçılarına geçmemesi söz konusu olmaktadır. Lehine tasarruf yapılan kişinin ölümü halinde ise, miras sözleşmesi kendiliğinden sona erdiğinden dönme hakkının kullanılmasına gerek yoktur¹⁷.

II. Kanundan Doğan Dönme Hakkı

A. Mirasçılıktan Çıkarma Nedenlerinden Birinin Varlığı Sebebiyle Dönme

1. Genel olarak

TMK m. 546/f. II'ye göre, "Miras sözleşmesiyle mirasçı atanan veya kendisine belirli mal bırakılan kişinin, mirasbırakana karşı miras sözleşmesinin yapılmasından sonra mirasçılıktan çıkarma sebebi oluşturan davranışta bulunduğu ortaya çıkarsa; mirasbırakan, miras

¹² Bıçakçı, s. 86.

¹³ Gauthier, s. 89.

¹⁴ Antalya, Miras Hukuku, s. 169.

¹⁵ Bu hususta ayrıntılı bilgi için bkz: A 2 c.

¹⁶ Dural, s. 229.

¹⁷ Dural, s. 230.

sözleşmesini tek taraflı olarak ortadan kaldıracaktır". Bu hükme göre, mirasçılıktan çıkarma nedenlerinden birinin varlığı halinde, miras sözleşmesini tek taraflı olarak sona erdirecek, diğer bir deyişle miras sözleşmesinden dönebilecek olan kişi mirasbırakandır. Diğer tarafın, TMK m. 546/f. II'ye göre sözleşmeden dönme olanağı yoktur¹⁸.

Dural, mirasçılıktan çıkarma nedenlerinden birinin varlığı halinde, mirasbırakana dönme hakkını vermekle, tıpkı ona tenkis hakkının tanınmasında olduğu gibi, miras sözleşmesi ile lehine tasarruf yapılan kimsenin, bir tür sözleşmeden doğan saklı paya sahip olduğunu belirterek, kanundan doğan saklı paylı mirasçı ile miras sözleşmesi ile lehine tasarruf yapılan kişinin durumu arasında paralellik kurulduğunu ileri sürmektedir¹⁹. Yazara göre²⁰, mirasbırakan her iki kişiye de bağlıdır ve bu kişilerin mirasbırakanın iradesi ile ortadan kaldırılamayacak beklenen bir hakları bulunmaktadır. Bununla birlikte, nasıl saklı paylı mirasçının korunmaya layık olmadığı durumlarda, kanun mirasbırakanın ona bir yarar sağlamasını istemiyorsa, miras sözleşmesi ile lehine tasarruf yapılan kişinin de böyle bir durumda korunmaması gerekmektedir²¹.

Miras sözleşmesinin, mirasçılıktan çıkarma nedenlerinden birinin varlığı halinde mirasbırakan tarafından sözleşmeden dönülmesi hükmünün ivazsız mirastan feragat sözleşmelerinde uygulanma olanağı bulunmamaktadır²². Feragat sözleşmesi ile feragat eden zaten mirasçılık sıfatını kaybetmiş bulunmaktadır. Mirasçılık sıfatına son verilen bir kimsenin mirasbırakana karşı herhangi bir davranışı ile mirastan çıkarılmayı gerektirecek bir neden doğurduğunun ileri sürülmesi mümkün değildir²³. Buna karşılık ivazlı feragat sözleşmelerinde feragat eden

¹⁸ Çınar, s. 222.

¹⁹ Dural, s. 231; aynı yönde bkz: Kürşad Yağcı, Cezai Mirasçılıktan Çıkarma (Cezai İskat), İstanbul 2013, s. 78; Serozan/Engin, s. 278; Özbey, s. 92; Tuor, Art. 513 N. 20; Dural/Öz, N. 576; Antalya, Mirastan Feragat Sözleşmesi, s. 222.

²⁰ Dural, s. 231-232.

²¹ Dural, s. 232.

²² Jean Guinand/Audrey Leuba/Martin Stettler, Droit de successions, 2004, N. 379; Fiorenzo Cotti, Art. 513-514 ZGB, in Commentaire du droit des successions (Hrsg. Antoine Eigenmann, Nicolas Rouiller), Bern 2012, Art. 513 N. 18; İlhan Öztrak, La révocation des pactes successoraux en droit suisse, Lausanne 1957, s. 60; Steinauer, N. 735 dpn 9; Piotet, Droit successoral, s. 241; Tuor, Art. 513 N. 28; Dinçer, s. 71; İmre, s. 273.

²³ Bıçakçı, s. 85.

sözleşmeden sonra mirasbırakana karşı, çıkarılmayı gerektiren bir fiil işlemesi durumunda, mirasbırakan sözleşmeden dönmekte, feragat sözleşmesiyle yapılan tüm tasarruflar ortadan kalkmakta ve verdiği ivazları sebepsiz zenginleşme kuralları gereği talep edebilmektedir²⁴.

Mirasçılıktan çıkarılma nedeniyle dönme hakkı, mirasbırakanın tek taraflı irade açıklamasıyla kullanılmaktadır. Bu iradenin açıklanmasıyla var olan bir hukuki duruma son verildiği için bozucu yenilik doğuran bir hakkın kullanılması söz konusu olmaktadır²⁵.

2. Mirasçılıktan Çıkarma Nedeniyle Dönmenin Şartları

a. Mirasçılıktan çıkarma sebeplerinden birinin varlığı

TMK m. 546/f. II, tek taraflı dönme konusunda TMK m. 510'a gönderme yapmaktadır. TMK m. 510'a göre, aşağıdaki sebepler mirasçılıktan çıkarma sebepleridir:

- Mirasçı, mirasbırakana veya mirasbırakanın yakınlarından birine karşı ağır bir suç işlemişse,
- Mirasçı, mirasbırakana veya mirasbırakanın ailesi üyelerine karşı aile hukukundan doğan yükümlülüklerini önemli ölçüde yerine getirmemişse".

Mirasçılıktan çıkarma sebepleri, Türk Medeni Kanunu'nda cezai mirasçılıktan çıkarma ve koruyucu mirasçılıktan çıkarma olmak üzere iki şekilde düzenlenmiştir. Cezai mirasçılıktan çıkarma, TMK m. 510'da düzenlenmiştir.

TMK m. 510/b. I hükmüne göre, mirasçının mirasbırakana veya onun yakınlarına karşı ağır bir suç işlemesi²⁶, mirasçılıktan çıkarma sebebi teşkil etmektedir²⁷. Bu suç, bir sonuca ulaşmasa, teşebbüs halinde

²⁴ Bıçakçı, s. 85; Cotti, Art. 513 N. 18; İmre, s. 273.

²⁵ Pia Badertscher, ZGB Kommentar-Schweizerisches Zivilgesetzbuch (Hrs. Jolanta Kren Kostkiewicz, Peter Nobel, Ivo Schwander, Stephan Wolf), Zürich 2011, Art. 513 N. 7; Dural, s. 232.

²⁶ Türk Medeni Kanunu, ağır bir suçun tanımını vermiş değildir. Ağır suçun ne olduğunu belirlemek hâkime düşmektedir. Öztrak, s. 65.

²⁷ Çubuklugil, suçun ağırlığının belirlenmesini gayet elastiki bir tabir sayesinde hâkime bırakmasının ve onu ceza kanunu ile bağlı tutmamasının çok yerinde ve isabetli olduğunu belirtmektedir. Yazar, ceza kanununun ağır olarak kabul ettiği bazı suçların Türk Medeni Kanun yönünden de muhakkak ağır kabul edilmedi-

kalsa bile, gene bir mirasçılıktan çıkarma sebebidir²⁸. Bu hususta ceza mahkemesince alınmış bir mahkûmiyet kararı bulunmasına da gerek yoktur, ağır bir suçun işlenmiş olması yeterlidir²⁹. Ceza davasının zamanlaşımına uğraması, mahkûmiyet kararı alınmış olup da ceza zamanlaşımı veya failin bulunmamış olması, genel veya özel af nedenleriyle cezanın tamamen veya kısmen uygulanamamış olması ya da cezanın ertelenmiş olması da mirasçılıktan çıkarmaya engel değildir³⁰.

TMK m. 510/b. II hükmüne göre, mirasçının mirasbırakana veya mirasbırakanın ailesi üyelerine³¹ karşı, aile hukukundan doğan yükümlülüklerini önemli ölçüde yerine getirmemiş olması, diğer cezai mirasçılıktan çıkarma sebebini teşkil etmektedir. Aile görevlerinin ihlali kapsamına giren en önemli hal nafaka borcunun yerine getirilmemesidir³². Karı koca arasındaki sadakat borcunun ihlali, ana baba ve çocuğun, aile çıkarlarının gerektirdiği ölçüde, karşılıklı olarak yardım ve saygı göstermelerini öngören TMK m. 322 hükmüne aykırılık bu bent kapsamındaki diğer mirasçılıktan çıkarma sebeplerine örnek olarak gösterilebilir³³. Aile Hukukundan doğan yükümlülüklerin her ihlali değil, kusurun ağırlığı ve aile ilişkilerine yaptığı etkiye göre önemli ölçüde ihlali, mirasçılıktan çıkarma sebebi oluşturmaktadır³⁴. Hâkim, önüne gelen davada aile hukukundan doğan yükümlülüklerin önemli ölçüde ihlal edilmediğini, yükümlülüğe aykırı hareketin

ğini, diğer bazı suçların da Ceza Kanunu yönünden çok ağır kabul edilmemesine rağmen Türk Medeni Kanunu yönünden ağır yani aile bağlarını sarsan bir fiil olarak kabul edildiğini belirtmektedir. Rıza Çubuklugil, "Mirastan Adi Iskatın Hukuki Mahiyeti ve Sebepleri", Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 7 S. 3-4 1950, s. 450.

²⁸ Nur Çakın, "Türk Hukukunda Mirastan Iskat ile İlgili Problemler-Mirastan Iskat", Ankara Barosu Dergisi 1974, S. 3, s. 525; Çubuklugil, s. 447; İmre/Erman, s. 233; Antalya, Miras Hukuku, s. 215.

²⁹ Ali İhsan Özüğür, "Miras Hakkından Iskat", Ankara Barosu Dergisi, 1996/3, s. 347; İmre/Erman, s. 233; Öztrak, s. 66; Yağcı, s. 130; Antalya, Miras Hukuku, s. 215.

³⁰ Yağcı, s. 131; Antalya, Miras Hukuku, s. 215; Özüğür, s. 347.

³¹ Mirasbırakanın kan bağıyla bağlı olduğu yakın kan hısımları (altsoyu, ana-babası, kardeşleri) ile kan hısımları dışında kalan ve yapay nesep bağıyla bağlı olan evlatlığı kural olarak TMK m. 510/b. II anlamında aile üyesi kavramına girmektedir. Mirasbırakanın eşi de mirasbırakanın aile üyesidir. Yağcı, s. 154; Çubuklugil, s. 455; Antalya, Miras Hukuku, s. 216.

³² Özüğür, s. 347; Antalya, Miras Hukuku, s. 216.

³³ Öztrak, s. 68; Antalya, Miras Hukuku, s. 217; Çakın, s. 526; bu hususta daha ayrıntılı açıklamalar için bkz: Yağcı, s. 218-304.

³⁴ Antalya, Miras Hukuku, s. 217.

mirasbırakan ile mirasçı arasındaki var olması gereken yakın bağları ortadan kaldırmaya yetecek ağırlıkta bir davranış olup olmadığına bakarak belirleyecektir³⁵. Hâkim, davranışın ağırlığını belirlerken, toplumda mevcut olan anlayışı, ailenin toplumsal ve ekonomik durumunu, mirasbırakan ve mirasçılıktan çıkarılanın şahsi özelliklerini de dikkate almalıdır³⁶. Hâkim, yükümlülüklerin ifasındaki kusurun ağırlığını takdir ederken birlikte kusurun olup olmadığını da araştırmaktadır. Eğer yükümlülüklerin yerine getirilmemesi mirasbırakanın bir kusuru veya düşmanca bir hareketinin sonucu ise, miras sözleşmesinden dönme söz konusu olmamalıdır³⁷.

TMK m. 510'da, mirasçılıktan çıkarma sebebi oluşturacak bir fiilin mirasbırakanın kendisine veya yakınlarına³⁸ karşı işlenmesi koşulu aranmıştır. Söz konusu fiilin yalnızca mirasbırakana karşı işlenmesi koşulunu arayan TMK m. 546/f. II hükmünün, mirasçılıktan çıkarma nedeni olan davranışın mirasbırakanın yakınlarından birine karşı işlenmiş olması durumunda uygulama alanı bulup bulmayacağı tartışmalıdır³⁹. Doktrinde bir görüş⁴⁰, bu hükmün dar yorumlanması gerektiğini, bu yüzden ancak mirasbırakana karşı mirasçılıktan çıkarma nedeni olan davranışın işlenmesi durumunda TMK m. 546/f. II hükmünün uygulanabileceğini ileri sürmektedir. Bu görüşü savunanlardan Özbey'e göre⁴¹, madde metninde açık bir şekilde mirasbırakana karşı mirasçı-

³⁵ Öztrak, s. 70; Çubuklugil, s. 460.

³⁶ Öztrak, s. 70-71; Çubuklugil, s. 460.

³⁷ Çubuklugil, s. 462.

³⁸ "Mağdurun mirasbırakanın yakını olup olmadığının tespitinde kıstas olarak mirasbırakanın onun hakkında beslediği muhabbet, şefkat, sevgi, saygı, takdir ve bağlılık dereceleri dikkate alınır. Mağdur ile mirasbırakan arasındaki bu bağlılık derecelerinin niteliği ve yakınlığı, psikolojik bir nitelik arzettiğinden, kanun mağdurun mirasbırakanın yakını olup olmadığının serbestçe tayinini hâkime bırakmıştır". Çubuklugil, s. 451.

³⁹ Samim Gönensay/Kemaleddin Birsen, *Miras Hukuku*, İstanbul 1956, s. 120; Özbey, s. 93.

⁴⁰ Arnold Escher, *Das Erbrecht Erste Abteilung: Die Erben (Art. 457-536)*, Zürich 1959; Art. 513 N. 8; Tekin Korkmaz, *Ölünceye Kadar Bakma Sözleşmesi (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi)*, Ankara 2008, s. 103; Peter Weimar, *Schweizerisches Zivilgesetzbuch, Das Erbrecht, Band III. 1. Abteilung, Die Erben, 1. Teilband, Die gesetzlichen Erben, Die Verfügungen von Todes wegen, 1. Teil, Die Verfügungsformen* Art. 457-516 ZGB, Bern 2009, Art. 513 N. 9; Guinand/Leuba/Stettler, N. 379; Steinauer, N. 735a; Özbey, s. 94; BSK ZGB II-Breitschmid, Art. 513 N. 10; Piotet, *Droit successoral*, s. 241; Cotti, Art. 513 N. 19; Öztan, s. 229; Gönensay/Birsen, s. 120; Badertscher, Art. 513 N. 7.

⁴¹ Özbey, s. 94.

lıktan çıkarma sebeplerinden birini oluşturan bir fiilin işlenmesi halinde sözleşmeden dönülebileceğinden bahsedilmektedir. TMK m. 546/f. II'de yalnızca sebepler bakımından TMK m. 510'a atıfta bulunmaktadır. Yoksa fiilin muhatabı bakımından bir atıf söz konusu değildir⁴².

Buna karşılık diğer bir görüş⁴³, davranışın mirasbırakanın yakınına karşı da işlenmesi durumunda TMK m. 546/f. II hükmünün uygulanmasına engel bir durum bulunmadığını savunmaktadır. Bir yabancı olan miras sözleşmesinin karşı tarafını veya lehtarını, yakın aile üyesi olan yasal mirasçılardan daha fazla korumaya gerek bulunmamaktadır⁴⁴. Bu görüşü savunanlardan *Gauthier*'e göre⁴⁵, miras sözleşmesi normal bir sözleşme değildir ve bu sözleşme mirasbırakan ile lehine tasarruf yapılan arasında karşılıklı bir güven ilişkisi öngören kişisel bir bağ yaratmaktadır. Taraflar arasındaki bu güven ilişkisinin zarar görmesi yaptırımsız kalmamalıdır. Yazara göre, lehine tasarruf yapılan saklı paylı bir mirasçı olduğu durumda aksi görüşün benimsenmesi hiç de arzu edilmeyen sonuçlar doğmasına yol açacaktır. Saklı paylı mirasçı, böyle bir fiilden dolayı suçlu bulunduğu saklı payı bakımından mirasçılıktan çıkarılabilecek ama miras sözleşmesi ile kendisine verilmiş paylar bakımından böyle bir durum söz konusu olmayacaktır.

Yine *Serozan*⁴⁶, TMK m. 546'ya dayanarak sözleşmeden dönebilmek için "akdi" saklı pay sahibinin bu tür davranış yükümüne aykırı hareketinin doğrudan doğruya mirasbırakana karşı yapılmış bulunmasının şart olduğunu, bir kan hısmı veya eş olan yasal saklı pay hakkı sahibinden mirasbırakana veya onun yakınlarına karşı beklenen ölçüde bir sadakatin "akdi" saklı pay sahibinden beklenemeyeceğini, bununla birlikte böyle bir davranışın sözleşme tarafları arasındaki güven bağlılığını kökünden sarsıp miras sözleşmesinin güven temelini çökertici ağırlık taşıdığını belirtmektedir.

⁴² Özbey, s. 94.

⁴³ Necip Kocayusufpaşaoğlu, *Miras Hukuku*, İstanbul 1987, s. 243 dph. 5; Mustafa Reşit Belgesay, *Türk Kanunu Medenisi Şerhi Üçüncü Kitap Miras*, İstanbul 1952, s. 89; Necip Kocayusufpaşaoğlu, *Miras Hukukuna Giriş Genel Bilgiler ve Birinci Kısım*, İstanbul 1966; s. 167-168 dph. 5; Ayan, s. 90; Tuor, Art. 513 N. 22; Kılıçoğlu, s. 126; İnan/Ertaş/Albaş, s. 204; İmre/Erman, s. 180; Gauthier, s. 91; Öztrak, s. 77-78; Dural, s. 238; İmre, s. 259.

⁴⁴ Yağcı, s. 80; Tuor, Art. 513 N. 22.

⁴⁵ Gauthier, s. 91.

⁴⁶ Rona Serozan, *Sözleşmeden Dönme*, İstanbul 2007, s. 312.

Yukarıdaki görüşlerden hangisinin geçerli olabileceğini bulmak için TMK m. 546/f. II hükmü yol gösterici olmakla beraber, hükmün amacının da göz önüne alınması gerekmektedir. TMK m. 546/f. II'de yalnızca mirasbırakana karşı işlenen bir fiil sonucunda sözleşmeden dönülebilmesinin mümkün olduğu belirtilmiştir. Bununla birlikte mirasbırakanın yakınlarına karşı bir fiilin işlenmesi durumunda miras sözleşmesinden dönülemeyeceğini kabul etmek mümkün değildir. Mirasbırakan ile lehine tasarruf yapılan arasında miras sözleşmesinin yapılmasıyla karşılıklı bir güven ilişkisi oluşmaktadır. Mirasbırakanın yakınlarından birine karşı lehine tasarruf yapılan kişi tarafından bir fiil işlenmesi durumunda da mirasbırakanın bundan dolayı olarak etkilenmesi ve güven ilişkisinin zedelenmesi söz konusu olmaktadır. Ayrıca mirasbırakan ile arasında hısımlık bağı bulunmayan lehine tasarruf yapılan kişinin TMK m. 546/f. II hükmünün dar yorumlanması sonucu, mirasbırakanın saklı paylı mirasçılardan daha fazla korunmasını gerektiren bir neden de bulunmamaktadır⁴⁷. Bu durumda mirasbırakan tek taraflı olarak miras sözleşmesinden dönebilmelidir.

TMK m. 513'te, koruyucu mirasçılıktan çıkarılma sebebi olan borç ödemediği aciz sebebiyle mirastan çıkarılma düzenlenmiştir. Bu hükme göre, mirasbırakan ödeme güçsüzlüğü çeken altsoyunu saklı payının yarısı için mirasçılıktan çıkarabilmektedir. Bir görüşe göre⁴⁸, lehine tasarrufla bulunulandan ödeme kabiliyetinin bulunmamasından dolayı miras sözleşmesinden dönülmesi durumunda TMK m. 546/f. II hükmünün uygulanması mümkün değildir. Çünkü miras sözleşmesi taraflar arasında olup, sözleşmeye taraf olanın altsoyu kural olarak sözleşmeden yararlanmamaktadır⁴⁹.

Buna karşılık diğer bir görüş⁵⁰, TMK m. 513 hükmüne giren durumlarda da miras sözleşmesinden tek taraflı olarak dönülebileceğini savunmaktadır. Bu görüşü savunan yazarlardan biri olan Öztrak, mi-

⁴⁷ Dural/Öz, N. 581; Yağcı, s. 80.

⁴⁸ Steinauer, N. 735a; Piotet, Droit successoral, s. 241; Özbey, s. 95; ivazsız feragat sözleşmesinde bu şekilde bir dönme hakkının tanınmasında aile çıkarı olabileceği yönünde bkz: BSK ZGB II-Breitschmid, Art. 513 N. 10; aciz sebebiyle çıkarılmanın gerek İsviçre gerekse Türkiye'de uygulanması olmadığı için buna dair kanun hükümlerinin ölü birer hüküm olduğu yönünde bkz: İmre/Erman, s. 180.

⁴⁹ Özbey, s. 95.

⁵⁰ Gauthier, s. 92; Öztrak, s.72; tam olarak belirtmese de bu yönde: Dural, s. 239.

ras sözleşmesi tarafının mirasbırakanın alt soyu olması durumunda mirasbırakanın TMK m. 513 hükmüne dayalı olarak miras sözleşmesinden tek taraflı olarak dönebileceğini ileri sürmektedir⁵¹. *Gauthier*⁵² ise, bu hususta bir ayrıma gidilmesi gerektiğini, eğer mirasçılıktan çıkarılacak kimse, mirasbırakanın mirasçısı ise borç ödemediği aciz sebebine dayanılarak miras sözleşmesinden dönülmesinin mümkün olduğunu ileri sürmektedir.

Kanaatimizce, ikinci görüşe katılmak mümkün değildir. Kanun-koyucu, mirasçılıktan çıkarma nedeniyle hangi durumlarda miras sözleşmesinden tek taraflı olarak dönülebileceğini TMK m. 546/f. II'de açıkça belirtmiştir. Bu durumları yorum yoluyla genişleterek TMK m. 513 hükmüne giren durumlarda da miras sözleşmesinden tek taraflı olarak dönmek imkânı bulunmamaktadır.

Miras sözleşmesinde üçüncü bir kişi lehine ölüme bağlı tasarrufta bulunulmuş ise, bu durumda mirasçılıktan çıkarma sebeplerinden birinin varlığı, üçüncü kişinin şahsında aranacaktır⁵³. Miras sözleşmesinin karşı tarafını oluşturan kişinin mirasçılıktan çıkarma sebeplerinden birini gerçekleştirilmesi, mirasbırakanın miras sözleşmesinden dönmesi için yeterli olmayacaktır⁵⁴.

b. Ehliyet

Mirasçılıktan çıkarma sebebine dayanarak miras sözleşmesinden dönme hakkı yalnızca mirasbırakana tanınmıştır⁵⁵. Mirasbırakanın sahip olduğu bu hak bütün ölüme bağlı tasarruflar gibi kişiye bağlı bir haktır ve mirasbırakanın ölümü ile sona ermektedir⁵⁶.

Mirasbırakanın mirasçılıktan çıkarma sebebinin varlığına dayanarak miras sözleşmesinden dönebilmesi için vasiyetname yapılırken aranan şartların dönme beyanında bulunurken de aranması gerekmektedir⁵⁷. Miras sözleşmesi yapabilmek için ergin olmak şartı aranıldığından, dönme anında mirasbırakanın ergin olması gerekmektedir.

⁵¹ Öztrak, s. 72-73.

⁵² Gauthier, s. 92.

⁵³ Çınar, s. 223; Antalya, Miras Hukuku, s. 168; Öztrak, s. 75; Tuor, Art. 513 N. 21.

⁵⁴ Çınar, s. 224.

⁵⁵ Öztrak, s. 62; Yağcı, s. 78 dnp. 200; Özüğür, s. 347.

⁵⁶ Özbey, s. 95; Yağcı, s. 79.

⁵⁷ Çınar, s. 224; Öztrak, s. 80; Dural, s. 240; Yağcı, s. 78 dnp. 200; Dural/Öz, N. 582.

Miras sözleşmesi yaptıktan sonra kısıtlanan kimse, ayırt etme gücüne sahip olması şartıyla miras sözleşmesinden dönebilir⁵⁸.

c. Şekil

Mirasçılıktan çıkarma nedeniyle sözleşmeden dönebilmek için vasiyetnameler için öngörülen şekil şartlarından birine uyma gerekmektedir (TMK m. 546/f. III)⁵⁹. Bu durumda dönme beyanı elyazısı ile vasiyetname, resmi vasiyetname ve şartları varsa sözlü vasiyet şekline bürünmedikçe geçerli olmayacaktır⁶⁰. Miras sözleşmesine bir hüküm koyularak da miras sözleşmesinden dönülmesi mümkündür⁶¹. Eğer miras sözleşmesi ivazlı olarak yapılmışsa sözleşmenin karşı tarafına sözleşmeden dönüldüğünün bildirilmesi gerekmektedir⁶². Bu bildirim vasiyet şeklinde yapılmasına gerek bulunmamaktadır⁶³. Bu bildirim yapılmamış olsa bile, miras sözleşmesinden dönme geçerlidir. Bildirimde bulunmayan taraf, varsa diğer tarafın bildirimde bulunulmamasından doğan zararlarını tazmin etmelidir⁶⁴.

Şekle uyulmadığı takdirde yapılan dönme geçersizdir⁶⁵. *Piotet*, kanunda bu şekilde sözleşmeden dönmenin kararlaştırılmış olmasının talihsiz olduğunu belirtmektedir. Yazar'a göre, ivazlı miras sözleşmesinde sözleşme tarafının tasarrufta bulunan tarafından sözleşmeden dönüldüğünden haberdar olmamasını hiçbir şekilde kabul etmek

⁵⁸ Öztrak, s. 80; Dural/Öz, N. 582.

⁵⁹ Bülent Köprülü, *Miras Hukuku Dersleri Mirasçılar-Ölüme Bağlı Tasarruflar-Mirasın İntikali (Geçmesi)*, İstanbul 1985, s. 133; Hüseyin Avni Göktürk, *Miras Hukuku*, Ankara 1937, s. 70; Aydın Aybay, *Miras Hukuku Dersleri*, İstanbul 2002, s. 63; Çınar, s. 224; Yağcı, s. 78 dnp. 200; Weimar, Art. 513 N. 11; Gönensay/Birsan, s. 120; Öztan, s. 229; Cotti, Art. 513 N. 20; Steinauer, N. 736a; Belgesay, s. 90; Berki, s. 88; Stephanie Hrubesch-Millauer, *Kommentar ZGB Art. 513-514, Handkommentar zum Schweizer Privatrecht, Erbrecht* (Herausgeber. Peter Breitschmid-Alexandra Rumo-Jungo), Zürich 2012, Art. 513 N. 4; Ayan, s. 90; Arbek, s. 52; Kocayusufpaşaoğlu, *Miras Hukuku*, s. 243; Kılıçoğlu, s. 127; Rumo-Jungo/Schmid/Schnyder/Tuor, s. 684; bu hususta bir Federal Mahkeme kararı için bkz: BGE 64 II 338 (www.bger.ch).

⁶⁰ İnan/Ertuş/Albaş, s. 205; Öztrak, s. 63; Tuor, Art. 513 N. 25; Escher, Art. 513 N. 10; İmre, s. 258.

⁶¹ Öztrak, s. 83.

⁶² BSK ZGB II-Breitschmid, Art. 513 N. 9; Weimar, Art. 513 N. 12; Cotti, Art. 513 N. 22; Rumo-Jungo/Schmid/Schnyder/Tuor, s. 684; Hrubesch-Millauer, Art. 513 N. 4.

⁶³ Serozan/Engin, s. 278; BSK ZGB II-Breitschmid, Art. 513 N. 9.

⁶⁴ Weimar, Art. 513 N. 12; Cotti, Art. 513 N. 22.

⁶⁵ Weimar, Art. 513 N. 11.

mümkün değildir⁶⁶. Yazar, miras sözleşmesinden vasiyet yolu ile dönme yerine böyle bir sözleşmede karşı tarafa bildirim yoluyla sözleşmeden dönülmesini önermektedir⁶⁷. Kanunda öngörülen şekillerden birine uyulmadığı takdirde ölüme bağlı tasarruf kendiliğinden hükümsüz olmamaktadır. Ölüme bağlı tasarrufun iptal edilmesinde menfaati bulunan bir kişi tarafından ileri sürülmüş ve mahkeme hükmü ile geçersiz olduklarına karar verilmedikçe şekle uyulmadan yapılan işlemdeki tasarruflar geçerliliğini korumaktadır⁶⁸.

Miras sözleşmesinden dönme iradesinin, yapılan vasiyetnamede açık olarak belirtilmesine gerek yoktur⁶⁹. Vasiyetnamede yoruma esas olacak dayanak noktaları bulunmak şartıyla dönme iradesinin bulunduğu yorum yolu ile varmak mümkündür⁷⁰.

Mirasçılıktan çıkarma nedeninin dönme beyanında belirtilmesi gerekip gerekmediği tartışmalıdır. Doktrinde bir görüş⁷¹, bu soruya olumlu cevap vermektedir. Bu görüşü savunan yazarlardan *Belgesay*, ölüme bağlı tasarrufta bulunanın vasiyetname şeklinde düzenlendiği senette, sözleşmenin diğer tarafını sözleşme ile sağladığı menfaatlardan yoksun bıraktığını açıkça beyan etmesi gerektiği fikrindedir⁷². Bu durumda diğer taraf mahkemeye başvurarak vasiyetnamenin iptalini isteyebilir⁷³. Mirasçılıktan çıkarma nedeninin belirtilmiş olması, hâkime dönme beyanının uygun bir şekilde yapılıp yapılmadığını kontrol etme imkânı sağlayacaktır⁷⁴. Diğer bir görüşe göre⁷⁵ ise, mirasçılıktan çıkarma nedeni ile sözleşmeden dönülürken çıkarma sebebinin belirtilmesine gerek bulunmamaktadır. Bu görüş, TMK m. 546/f. III'te belirtilen şekil koşulunun geniş yorumlanmaması gerektiği fikrindedir⁷⁶. Böyle bir belirtmenin yapılmaması, mirasçılıktan çıkarma sebebiyle sözleşmeden dönmeyi geçersiz kılmamaktadır. Çünkü TMK

⁶⁶ Piotet, *Droit successoral*, s. 241; aynı yönde Dural, s. 242.

⁶⁷ Aynı yönde bkz: Serozan, s. 313.

⁶⁸ Öztürk, s. 63 dnp. 26.

⁶⁹ Hrubesch-Millaue, Art. 513 N. 4; Dural/Öz, N. 585; Escher, Art. 513 N. 10.

⁷⁰ Dural, s. 243.

⁷¹ İmre/Erman, s. 179; Çınar, s. 224; Dural/Öz, N. 585; Escher, Art. 513 N. 10; İmre, s. 258.

⁷² *Belgesay*, s. 90.

⁷³ *Belgesay*, s. 90.

⁷⁴ Öztürk, s. 85; Escher, Art. 513 N. 10; Dural/Öz, N. 585.

⁷⁵ Cotti, Art. 513 N. 21; Tuor, Art. 513 N. 26.

⁷⁶ Tuor, Art. 513 N. 26.

m. 546/ f. II, yalnızca mirasçılıktan çıkarma nedeninden bahsetmekte, bu sebebin bildirilmesini aramamaktadır⁷⁷.

Birinci görüşün kabul edilmesi daha uygun olacaktır. Mirasçılıktan çıkarma nedeninin dönmeye ilişkin vasiyetnamede gösterilmesi, ileri sürülen sebebin mirasçılıktan çıkarma sebebi olup olmadığının hâkim tarafından kolayca kontrol edilmesini sağlayacak ve bu hususta meydana gelebilecek ihtilafları engellemiş olacaktır.

Mirasçılıktan çıkarma sebebinin varlığına dayanılarak miras sözleşmesinden dönmeye ilişkin beyanın miras sözleşmesinden sonra yapılması gerekmektedir⁷⁸. Miras sözleşmesinin yapılmasından önce mirasçılıktan çıkarma sebebinin bulunması ve bunu mirasbırakanın biliyor olması, af anlamına geleceğinden sözleşmeden dönme hakkının kullanılması mümkün değildir⁷⁹.

Mirasbırakan, miras sözleşmesinin yapıldığı sırada mirasçılıktan çıkarma nedeninin var olmasına rağmen bundan haberdar değilse, TMK m. 546/f. II'ye başvurması mümkün değildir⁸⁰. Buna karşılık, mirasbırakan her zaman hata veya hile sebebiyle miras sözleşmesinin iptal edilmesini isteyebilir⁸¹. Mirasbırakan, hata veya hileyi öğrenmesinden itibaren bir yıl içinde miras sözleşmesini iptal edebilir.

3. Mirasçılıktan Çıkarma Sebeplerinden Birinin Varlığına Dayanılarak Dönmenin Sonuçları

Mirasçılıktan çıkarma nedenlerinden birine dayanılarak dönülmesi durumunda mirasbırakanın aksine bir tasarrufu olmadıkça ortadan kalkan tasarrufların yerine yasal mirasçılık hükümleri uygulanır⁸².

Miras sözleşmesinde başka tasarruflar da varsa, miras sözleşmesinden dönme yalnızca mirastan çıkarmayı gerektiren fiili işleyen kişi

⁷⁷ Steinauer, N. 735b.

⁷⁸ Rumo-Jungo/Schmid/Schnyder/Tuor, s. 684; Pietet, Droit successoral, s. 241; Weimar, Art. 513 N. 10; Tuor, Art. 513 N. 21; Öztrak, s. 79; Öztan, s. 229; Gönençsay/Birsen, s. 120; Escher, Art. 513 N. 8; Badertscher, Art. 513 N. 7; İmre, s. 258; Yağcı, s. 79.

⁷⁹ Öztrak, s. 79; Özbey, s. 92; Dural, s. 234.

⁸⁰ Öztrak, s. 79.

⁸¹ Escher, Art. 513 N. 8; Hrubesch-Millauer, Art. 513 N. 3; Tuor, Art. 513 N. 21; Badertscher, Art. 513 N. 7.

⁸² Dural/Öz, N. 586; Tuor, Art. 513 N. 27.

yararına olan tasarrufları ortadan kaldırır, diğer tasarruflar yönünden miras sözleşmesi geçerliliğini korumaya devam etmektedir⁸³.

İki taraflı miras sözleşmelerinde, taraflar birbirleri yararına tasarrufta bulunuyorlarsa, kural olarak arada bağlantının bulunması sonucu, karşı tarafın da mirasçılıktan çıkarılan kişi yararına yaptığı tasarruflar ortadan kalkar⁸⁴. Aksinin kararlaştırılması mümkündür. Kısmi dönme ya da mirasçılıktan çıkarma söz konusu ise, yalnızca mirasçılıktan çıkarmaya konu olan tasarruflar ile bağlantısı olan tasarruflar sona erer⁸⁵. Zira hem tam hem kısmi dönme sonucu, diğer tarafın tasarrufunun sebebi de ortadan kalkmıştır⁸⁶.

Mirasbırakan, miras sözleşmesinden dönmesinden dolayı tazminat ödemekle yükümlü değildir⁸⁷. Mirasçılıktan çıkarma nedenine dayanarak sözleşmeden dönen taraf, diğer taraftan aldığı şeyi sebepsiz zenginleşme hükümlerine göre iade etmeye mecburdur⁸⁸. Ancak dönme mirasbırakanın ölümünden sonra hüküm ifade edeceği için, bu talebin mirasçılara karşı ileri sürülmesi söz konusu olacaktır. İvaz henüz ifa edilmemişse, mirasbırakan ya da mirasçılarının bunu talep etmeleri mümkün değildir⁸⁹.

B. Sağlararası İvaz (Karşılık) Borcunun Yerine Getirilmemesi Sebebiyle Dönme

1. Genel olarak

TMK m. 547'ye göre, "Miras sözleşmesi gereğince sağlararası edimleri isteme hakkı bulunan taraf, bu edimlerin sözleşmeye uygun olarak yerine getirilmemesi veya güvenceye bağlanmaması halinde borçlar hukuku kuralları uyarınca sözleşmeden dönebilir"⁹⁰.

⁸³ Dural/Öz, N. 587; Tuor, Art. 513 N. 24; Dural, s. 245; Özbey, s. 101; Piotet, Droit successoral, s. 242; Çınar, s. 224; Öztrak, s. 89; Escher, Art. 513 N. 12.

⁸⁴ Piotet, Droit successoral, s. 242; Dural/Öz, N. 589; Öztrak, s. 89.

⁸⁵ Çınar, s. 224.

⁸⁶ Dural, s. 245.

⁸⁷ İnan/Ertas/Albaş, s. 205; Gönensay/Birsen, s. 120.

⁸⁸ Belgesay, s. 90; İnan/Ertas/Albaş, s. 205; Çınar, s. 224; Dural/Öz, N. 588.

⁸⁹ Dural/Öz, N. 588.

⁹⁰ TMK m. 547'in İsviçre Medeni Kanunu'ndaki karşılığı olan m. 514'ün Almanca ve Fransızca metinleri arasında farklılıklar mevcuttur. Fransızca metinde, olumlu zararın tazminine imkân tanıyan "feshedebilir" (résilier) ibaresini kullanılmışken, hükmün Almanca metninde borçlu temerrüdü halinde alacaklıya sözleşmeden

Kanun koyucu, madde metninde Borçlar Hukuku hükümlerine yaptığı yollama ile miras sözleşmelerini iki tarafa borç yükleyen sözleşmeler olarak kabul etmiştir⁹¹. Çünkü madde metninde bahsedilen TBK m. 123-125 hükümleri, iki tarafa borç yükleyen sözleşmelerde borçlu temerrüdü ve sonuçlarını düzenleyen hükümlerdir. Bununla birlikte, miras sözleşmeleri tam anlamıyla iki tarafa borç yükleyen sözleşmeler değildir⁹². Gerçek anlamda iki tarafa borç yükleyen sözleşmeden bahsedebilmek için tarafların her ikisinin karşılıklı edim yükümlülüğü altında olmaları ve bu edimler arasında bir değiş tokuş ilişkisinin bulunması gerekmektedir⁹³. Miras sözleşmelerinde bu anlamda bir karşılıklılık ilişkisi bulunmamaktadır⁹⁴. Buna rağmen kanun koyucu basitliği ve uygulamada kolaylığı sağlama amacı ile bu sözleşmeleri de iki tarafa borç yükleyen sözleşmelere benzetmiştir⁹⁵.

İki tarafa borç yükleyen miras sözleşmesinin sıklıkla rastlanılan örneği Türk Borçlar Kanunu'nda düzenlenmiş olan ölünceye kadar bakma sözleşmesidir. Bu sözleşme ile mirasbırakan ölümüne bağlı tasarrufta bulunmakta, diğer taraf da bakım yükümlülüğü altına girmektedir. Diğer tarafın borçlandığı edim sağlıkta hüküm ve sonuç doğurmaktadır⁹⁶.

Miras sözleşmesinde taraflardan biri diğerine veya üçüncü bir kişiye hayatta iken bir edimin ifasını borçlanmış olabilir. Yükümlülük altına giren mirasbırakan veya diğer taraf bu yükümlülüğünü ifa etmemişse, karşılıklı edimleri içeren akitlerde taraflardan birinin edimi ifa etmemesinin hukuki sonuçları meydana gelmektedir⁹⁷. TMK m. 547, eğer sağlararası ivaz borcu ifa edilmemiş veya bu borç için teminat gösterilmemişse, sağlararası ivazı talep etmeye yetkili olan tarafa, sözleşmeden tek taraflı dönme olanağı tanımaktadır⁹⁸.

dönme ve menfi zararı talep etme imkânı tanıyan "dönme" (Rückritt) ibaresi kullanılmıştır.

⁹¹ Guinand/Leuba/Stettler, N. 381.

⁹² Bıçakçı, s. 88; Serozan, s. 258; Kocayusufpaşaoğlu, Miras Hukuku, s. 244; Gauthier, s. 105.

⁹³ Dural, s. 247.

⁹⁴ Kocayusufpaşaoğlu, Miras Hukuku, s. 244; Gauthier, s. 105; Tuor, Art. 514 N. 2.

⁹⁵ Kocayusufpaşaoğlu, Miras Hukuku, s. 245; Dural/Öz, N. 592; Bıçakçı, s. 88; bu hususta daha ayrıntılı açıklamalar için bkz: Gauthier, s. 106-113.

⁹⁶ Kılıçoğlu, s. 128.

⁹⁷ İnan/Ertaş/Albaş, s. 205.

⁹⁸ Gauthier, s. 113.

2. Sağlararası İvaz Borcunun Yerine Getirilmemesi Nedeniyle Dönme Hakkının Şartları

Olumlu miras sözleşmelerinde, dönme hakkı sağlararası ivazın alacaklısı olduğu için mirasbırakana aittir⁹⁹. Mirastan feragat sözleşmelerinde ise ivazın yerine getirilmemesi sebebiyle dönme hakkı sahibi, mirastan feragat edendir¹⁰⁰. Mirasbırakanın sahip olduğu dönme hakkı kişiye bağlı bir haktır¹⁰¹ ve mirasbırakanın bu hakkını bizzat kendisinin kullanması gerekmektedir¹⁰². Mirasbırakanın sınırlı ehliyet-siz olması durumunda da hakkı yine kendisi kullanacaktır¹⁰³.

Dönme beyanında bulunulabilmesi için bir edimin borçlanılmış olması¹⁰⁴, bu edimin sözleşmede kararlaştırılan şekilde¹⁰⁵ veya Borçlar Kanunu hükümlerine göre ifa edilmemesi¹⁰⁶ ve hiçbir teminatın sağlanmamış olması gerekmektedir¹⁰⁷. Edimin konusu, para, alacak hakları, taşınır veya taşınmaz mallar olabilir¹⁰⁸.

Mirasbırakanın miras sözleşmesini sona erdiren beyanı, bozucu yenilik doğuran bir hak niteliği taşımaktadır¹⁰⁹. Sözleşmeden dönmeye ilişkin beyan, hiçbir şekle tabi değildir¹¹⁰. Olumlu miras sözleşmesin-

⁹⁹ Philip R. Bornhauser, *Der Ehe-und Erbvertrag-Dogmatischer Grundlage für die Praxis*, Zürich 2012, N. 493; Steinauer, N. 736b; Stephanie Hrubesch-Millauer, *Vorbehaltsklauseln im Erbvertrag- ein Widerspruch?*, *Successio- Zeitschrift für Erbrecht*, 2010, s. 6; BSK ZGB II-Breitschmid, Art. 514 N. 5; Hrubesch-Millauer, Art. 514 N. 2; Antalya, *Mirastan Feragat Sözleşmesi*, s. 224-25; Cotti, Art. 514 N. 1; Tuor, Art. 514 N. 5; Guinand/Leuba/Stettler, N. 380; Çınar, s. 225; Antalya, *Miras Hukuku*, s. 168; Dural/Öz, N. 595.

¹⁰⁰ Dural, s. 253-254; Steinauer, N. 736b; Çınar, s. 225; Tuor, Art. 514 N. 5; Guinand/Leuba/Stettler, N. 380; Hrubesch-Millauer, Art. 514 N. 2; Schmid, s. 102; BSK ZGB II-Breitschmid, Art. 514 N. 5; Cotti, Art. 514 N. 1; Antalya, *Mirastan Feragat Sözleşmesi*, s. 224; İmre, s. 274; Bornhauser, N. 498; Dinçer, s. 68.

¹⁰¹ Mirasçılarının külli halefiyet yoluyla mirasbırakanın bu hakkını ileri sürebileceği yolundaki görüş için bkz: BSK ZGB II-Breitschmid, Art. 514 N. 5.

¹⁰² Özbey, s. 100.

¹⁰³ Özbey, s. 100; Dural/Öz, N. 595.

¹⁰⁴ Escher, Art. 514 N. 2; Aybay, s. 63; Weimar, Art. 514 N. 5.

¹⁰⁵ Tuor, Art. 514 N. 8; Aybay, s. 63; Weimar, Art. 514 N. 6; Dinçer, s. 68; Badertscher, Art. 514 N. 6.

¹⁰⁶ Badertscher, Art. 514 N. 6; Weimar, Art. 514 N. 6; Tuor, Art. 514 N. 8; Dinçer, s. 68.

¹⁰⁷ Cotti, Art. 514 N. 5; Tuor, Art. 514 N. 9.

¹⁰⁸ Tuor, Art. 514 N. 5.

¹⁰⁹ Bıçakçı, s. 91; Çınar, s. 225; Cotti, Art. 514 N. 11; Dural, s. 248; Escher, Art. 514 N. 3; Badertscher, Art. 514 N. 4; Dural/Öz, N. 593.

¹¹⁰ Steinauer, N. 737b; Weimar, Art. 514 N. 9; Dinçer, s. 69; Escher, Art. 514 N. 3; BSK ZGB II-Breitschmid, Art. 514 N. 2; Çınar, s. 225; Kocayusufpaşaoğlu, *Miras Huku-*

de, tasarrufta bulunan vasiyetname düzenlemek zorunda kalmaksızın sözleşmeden dönebilmektedir¹¹¹. Mirasbırakan ya da mirastan feragat eden, karşı edimin yerine getirilmemesi sebebiyle sözleşmeden dönmekten isterse, dönmeye ilişkin beyanın karşı tarafa varması yeterli olacaktır¹¹². TMK m. 547' de yer alan borçlar hukuku kurallarına ilişkin atıf, vasiyetname için aranan şekil kurallarına uyulması gerekmeden dönme beyanının yapılabileceği anlamına gelmektedir.

Edimi ifa ile yükümlü olan temerrüde düşmüş olmalı¹¹³ ve kendisine aynen ifa için süre verilmiş olmalıdır¹¹⁴. Mirasbırakan mirasçidan edimlerin yerine getirilmesini talep etmeli veya bunların güvenceye bağlanmasını istemelidir¹¹⁵. Buna rağmen borçlu tarafından ifa edilmemişse, mirasbırakan TBK m. 125'te düzenlenmiş seçimlik haklara başvurabilir¹¹⁶:

Mirasbırakan mirasçıya karşı temerrüt nedeniyle ihtar çekmeli veya ihtar yerine geçen bir durum bulunmalıdır¹¹⁷.

Sağlararası ivaz borcu altına giren taraf veya mirasbırakan, borcun ifa edileceğine ilişkin yeterli teminat göstererek, diğer tarafın sözleşmeden dönmesini engelleyebilmektedir¹¹⁸.

-
- ku, s. 245; Cotti, Art. 514 N. 11; Kocayusufpaşaoğlu, Miras Hukukuna Giriş, s. 169; Antalya, Mirastan Feragat Sözleşmesi, s. 225.
- ¹¹¹ Steinauer, N. 737b; Tuor, Art. 514 N. 14; Escher, Art. 514 N. 3; Gönensay/Birsen, s. 121.
- ¹¹² Çınar, s. 225; Dural, s. 248; Dinçer, s. 68; Antalya, Mirastan Feragat Sözleşmesi, s. 225; Bornhauser, N. 499; Weimar, Art. 514 N. 9.
- ¹¹³ Kılıçoğlu, s. 128; Weimar, Art. 514 N. 6; Tuor, Art. 514 N. 10; Bornhauser, N. 500; Çınar, s. 225; BSK ZGB II-Breitschmid, Art. 514 N. 4; Özbey, s. 98; Antalya, Mirastan Feragat Sözleşmesi, s. 226; Escher, Art. 514 N. 3; Badertscher, Art. 514 N. 6.
- ^Edimin imkânsızlaşması veya gereği gibi yerine getirilmemesi durumlarında da TMK m. 547'in uygulanması gerektiğini savunan görüş için bkz: Serozan, s. 259; Steinauer, N. 737; Serozan/Engin, s. 279; Dural/Öz, N. 598; Guinand/Leuba/Stettler, N. 381; Hrubesch-Millauer, Vorbehaltklauseln, s. 7.
- ¹¹⁴ Bıçakçı, s. 91; Köprülü, s. 134; Kılıçoğlu, s. 129; Çınar, s. 225; Berki, s. 88; İnan/Ertay/Albaş, s. 205; Steinauer, N. 737a; BSK ZGB II-Breitschmid, Art. 514 N. 4; Badertscher, Art. 514 N. 6; Cotti, Art. 514 N. 7; Guinand/Leuba/Stettler, N. 381; Dural/Öz, N. 597; Tuor, Art. 514 N. 9; Öztan, s. 231; Escher, Art. 514 N. 3; Gönensay/Birsen, s. 121; Göktürk, s. 70; Dural, s. 258; Dinçer, s. 69; Serozan, s. 259.
- ¹¹⁵ Kılıçoğlu, s. 128.
- ¹¹⁶ BSK ZGB II-Breitschmid, Art. 514 N. 4.
- ¹¹⁷ Kılıçoğlu, s. 129; Dural/Öz, N. 597; Gauthier, s. 113; Antalya, Mirastan Feragat Sözleşmesi, s. 226; Hrubesch-Millauer, Art. 514 N. 2; Dural, s. 257; Tuor, Art. 514 N. 8.
- ¹¹⁸ Dural/Öz, N. 599; Özbey, s. 99; Escher, Art. 514 N. 3; Tuor, Art. 514 N. 9; Gauthier,

3. Sağlararası İvaz Borcunun Yerine Getirilmemesi Sebebiyle Dönmenin Sonuçları

Miras sözleşmesinden dönüleceği yerde TBK m. 125/f. II'de düzenlenmiş olan ve iki tarafa borç yükleyen sözleşmelerde uygulanan diğer iki olanaktan yararlanılıp yararlanılamayacağı hususu tartışmalıdır. Bu hususta doktrinde bir görüş¹¹⁹, mirasbırakanın veya mirastan feragat edenin yalnızca dönme hakkının bulunduğunu ve miras sözleşmesi Borçlar Hukuku anlamında tam iki tarafa borç yükleyen bir sözleşme olmadığı için, feragat edenin veya mirasbırakanın ifa edilmeme nedeniyle tazminat talep edemeyeceğini kabul etmektedir. Diğer bir görüş¹²⁰ ise, sağlararası ivaz borcunun yerine getirilmemesi halinde, sağlararası ivaz alacaklısının, yalnızca dönme hakkına sahip olmadığını, TBK m. 125/f. II'de belirtilen diğer haklardan da yararlanabileceğini ileri sürmektedir. Bu görüş, TMK m. 547'in geniş yorumlanmasını savunmakta, hükümde yalnızca temerrüde ilişkin kanun maddelerine değil, genel olarak iki tarafa borç yükleyen sözleşmelere ilişkin kurallara atıf yapıldığını ileri sürmektedir¹²¹.

Yukarıdaki görüşlerden ikincisinin kabul edilmesi yerinde olacaktır. TMK m. 547'de borçlar hukuku kuralları uyarınca sözleşmeden dönülebileceği belirtilmiştir. Türk Borçlar Kanunu'nda dönmeye ilişkin özel hükümler saklı kalmak üzere, alacaklının ancak borçlu temerrüdü halinde (TBK m. 123-125) sözleşmeden dönmesine imkân tanınmıştır. Borçlunun temerrüde düşmesi halinde, alacaklının borçludan aynen ifa ve gecikme tazminatı, aynen ifadan vazgeçip müspet zararın tazmini, sözleşmeden dönüp menfi zararın tazminini talep hakları mevcuttur. TMK m. 547 hükmünce, miras sözleşmesinden dönme hükümleri

s. 113; Badertscher, Art. 514 N. 6.

¹¹⁹ Antalya, Mirastan Feragat Sözleşmesi, s. 226-227; Weimar, Art. 514 N. 8; Escher, Art. 514 N. 10.

¹²⁰ Bıçakçı, s. 93; Dural/Öz, N. 600; Steinauer, N. 737a; Serozan, s. 259; Hrubesch-Millauer, Art. 514 N. 3; BSK ZGB II-Breitschmid, Art. 514 N. 4; Tuor, Art. 514 N. 13; Berki, s. 88; Piotet, Droit successoral, s. 172; Özbey, s. 98; Belgesay, s. 91; İnan/Ertas/Albaş, s. 206; Guinand/Leuba/Stettler, N. 381; Serozan/Engin, s. 279; Çınar, s. 225; Antalya, Miras Hukuku, s. 168; Kocayusufpaşaoğlu, Miras Hukuku, s. 245; Cotti, Art. 514 N. 8; Rumo-Jungo/Schmid/Schnyder/Tuor, s. 684; Gauthier, s. 114; Öztan, s. 231; Gönensay/Birsan, s. 121; Kocayusufpaşaoğlu, Miras Hukukuna Giriş, s. 169; Badertscher, Art. 514 N. 2; İmre, s. 260; Bornhauser, N. 500; Hrubesch-Millauer, Vorbehaltklauseln, s. 7.

¹²¹ Özbey, s. 98.

ile borçlu temerrüdü hükümleri arasında paralellik kurulduğuna göre, miras sözleşmesinde sağlararası edim alacaklısı, edim borçlusunun temerrüde düşmesi halinde aynen ifadan vazgeçip müspet zararın tazminini de isteyebilmelidir. TMK m. 547'de yalnızca sözleşmeden dönülmesinden söz edilmesi karşısında bu hükmün dar yorumlanması gerektiği ileri sürülmüşse de, edim alacaklısının karşı taraftan edimi elde etmekte haklı menfaati olduğundan bu edimin yerine getirilmesi halinde müspet zararının tazminini talep etmesine olanak tanınmalıdır. Müspet zararının tazminini talep imkânı tanınması, miras sözleşmesi tarafları arasındaki menfaat dengesinin sağlanması açısından yerinde olacaktır.

Mirasbırakan, karşı taraf sağlararası ivaz borcu altına girdiği için miras sözleşmelerinde üçlü seçim hakkına sahiptir¹²². Mirastan feragat sözleşmesinde, feragat eden taraf, edimini yerine getirdiğinden mirasbırakanın sözleşmeden dönme veya müspet zararının tazminini talep etmek hakları bulunmamaktadır¹²³.

Sözleşmede kararlaştırılan ivazın verilmesinde temerrüde düşülmesi halinde sağlararası edim alacaklısı, süre verilmesine gerek kalmadan aynen ifayı talep edebilir¹²⁴. Sağlararası edim alacaklısı, karşı tarafın kusurunu ispat etmek koşulu ile gecikmeden dolayı uğradığı zararı da talep edebilir¹²⁵.

Sağlararası edim alacaklısı, aynen ifadan vazgeçtiğini derhal bildirek aynen ifa yerine olumlu zararının tazminini de talep edebilir¹²⁶. Aynen ifa yerine tazminat talep edilmesi için borçlunun temerrüde düşmede kusurlu olması gerekmektedir. Borçlu, tazmin borcunu bir miktar para ödemek suretiyle ifa edecektir¹²⁷. Ölüme bağlı tasarruf leh-tarının, ölüme bağlı tasarrufta bulunana yerine getirmekle yükümlü olduğu edim de genellikle bir miktar paranın verilmesi olduğu için aynen ifa ve gecikme tazminatının talep edilmesi ile aynen ifadan vazgeçip müspet zararın tazmini genellikle birbirine karışmaktadır.

¹²² Dural, s. 260.

¹²³ Dural, s. 260.

¹²⁴ Badertscher, Art. 514 N. 3.

¹²⁵ Gauthier, s. 115; Öztrak, s. 80; Bornhauser, N. 500.

¹²⁶ Bornhauser, N. 503.

¹²⁷ Gauthier, s. 115.

Sağlararası edim alacaklısının sözleşmeden dönme beyanında bulunması üzerine miras sözleşmesi geçmişe etkili olarak ortadan kalkmakta¹²⁸ ve tarafların borçları da sona ermektedir.¹²⁹ Miras sözleşmesinden dönülmesinden sonra, mirasbırakan başka bir ölüme bağlı tasarruf yapmazsa yasal mirasçılık hükümleri geçerli olur¹³⁰. Feragat sözleşmesinden dönülmesi durumunda, feragat eden tekrar mirasçılık sıfatını kazanır¹³¹. Dönülen miras sözleşmesinde ivazsız tasarruflar bulunuyorsa bunlar geçerlidir¹³². Bununla birlikte, dönülen tasarruf olmasaydı bunların yapılmayacağı da sonucuna varılıyorsa ivazsız tasarruflar da ortadan kalkmaktadır¹³³. Tarafların almış oldukları edimleri sebepsiz zenginleşme hükümlerine göre iade etmesi gerekmektedir¹³⁴. Edimlerin iadesinin pratikte çok güç olması durumunda, sözleşmeden dönme yerine feshin kabul edilebileceği ileri sürülmektedir¹³⁵.

Miras sözleşmesinde mirasbırakan, sözleşmeden dönmesi halinde karşı taraftan sözleşmenin hükümsüz olmasından dolayı uğradığı menfi zararının tazmin edilmesini talep edebilir¹³⁶. Menfi zararın kapsamına nelerin gireceği her somut olaya göre değişebilmektedir¹³⁷. Bu zarar, çoğunlukla miras sözleşmesinin kurulması için yapılan masraflardan ibarettir¹³⁸.

Sözleşmenin karşı tarafı dönmeden önce kısmi ifada bulunmuş ise, bunu sebepsiz zenginleşme hükümlerine göre mirasbırakandan talep edebilir¹³⁹.

Miras sözleşmesinden dönülmesi durumunda yenilik doğuran bir hakkın kullanılması söz konusu olduğundan, bu beyanın geri alınıp alınamayacağı sorununa çözüm bulunması gerekmektedir. Ölüme

¹²⁸ BSK ZGB II-Breitschmid, Art. 514 N. 2; Cotti, Art. 514 N. 12; Gauthier, s. 115; Dural, s. 261; Escher, Art. 514 N. 9; Bornhauser, N. 499.

¹²⁹ Dural/Öz, N. 601; BSK ZGB II-Breitschmid, Art. 514 N. 6; Dural, s. 261.

¹³⁰ Dural/Öz, N. 601.

¹³¹ Dural, s. 262; Çınar, s. 226; Dural/Öz, N. 601.

¹³² Gauthier, s. 115; Dural, s. 262.

¹³³ Çınar, s. 225; Dural/Öz, N. 602; Özbey, s. 103; Dural, s. 262.

¹³⁴ Badertscher, Art. 514 N. 4; Escher, Art. 514 N. 9.

¹³⁵ Cotti, Art. 514 N. 10.

¹³⁶ Escher, Art. 514 N. 9; Badertscher, Art. 514 N. 4; BSK ZGB II-Breitschmid, Art. 514 N. 4; Bornhauser, N. 500; Weimar, Art. 514 N. 9.

¹³⁷ Gauthier, s. 116.

¹³⁸ Gauthier, s. 116.

¹³⁹ Özbey, s. 103; Dural, s. 261.

bağlı tasarrufta bulunmayan tarafça sözleşmeden dönülmesinden sonra bozucu yenilik doğuran hak niteliğinde olan dönme beyanının geri alınması mümkün değildir¹⁴⁰. Mirasbırakanın sözleşmeden dönmesi durumunda da aynı sonucun kabul edilmesi gerekmektedir¹⁴¹. Sözleşmenin geçerli olması isteniyorsa tarafların miras sözleşmesini baştan yapmaları gerekmektedir¹⁴².

SONUÇ

Ölüme bağlı tasarrufların bir türü olan miras sözleşmesinden, bazı sebeplerin varlığı halinde tek taraflı olarak dönülebilmektedir. Çalışmamızda, bu sebepler üç ana başlık altında incelenmiştir.

Bu sebeplerden ilki, geçerli olarak meydana gelmiş bir miras sözleşmesinde dönme hakkının saklı tutulması halinde, sonradan taraflardan birinin tek taraflı irade beyanıyla miras sözleşmesinden dönebilmesidir.

Diğer bir sebep ise, miras sözleşmesiyle mirasçı atanan veya kendisine belirli mal bırakılan kişinin, mirasbırakana karşı miras sözleşmesinin yapılmasından sonra mirasçılıktan çıkarma sebebi oluşturan davranışta bulunduğu ortaya çıkması halinde; mirasbırakanın, miras sözleşmesini tek taraflı olarak ortadan kaldıracıdır. Mirasbırakana veya onun yakınlarından birine karşı ağır suç işlenmesi ve mirasbırakana veya onun ailesi üyelerine karşı aile hukukundan doğan yükümlülüklerin yerine getirilmemiş olması, mirasçılıktan çıkarma sebepleridir. Mirasçılıktan çıkarma sebebine dayanarak miras sözleşmesinden dönme hakkı mirasbırakana tanınmıştır ve sözleşmeden dönebilmek için vasiyetnameler için öngörülen şekil şartlarından birine uymak gerekmektedir. Mirasçılıktan çıkarma nedeninin dönme beyanında gösterilmesi gerekmektedir. Mirasçılıktan çıkarma nedenine dayanılarak miras sözleşmesinden dönülmesi durumunda mirasbırakanın aksine bir tasarrufu olmadıkça ortadan kalkan tasarrufların yerine yasal mirasçılık hükümleri uygulanır.

Son sebep ise, iki tarafa borç yükleyen miras sözleşmelerinde, sağ-lararası ivaz borçlusunun, bu edimini ifa etmemesi ve bir teminat sağ-

¹⁴⁰ Cotti, Art. 514 N. 11; Özbey, s. 103; Badertscher, Art. 514 N. 4.

¹⁴¹ Bu konuda ayrıntılı açıklamalar için bkz: Dural, s. 264.

¹⁴² Çınar, s. 226.

layamamış olması halinde, diğer tarafa sözleşmeden dönebilme hakkını haiz olmasıdır. Miras sözleşmesinin diğer tarafı olan sağlararası edim alacaklısı, sağlararası ivaz borçlusundan aynen ifa ve gecikme tazminatı talep edebilir veya aynen ifadan vazgeçip müspet zararın tazminini isteyebilir. Dönme beyanında bulunulması üzerine miras sözleşmesi geçmişe etkili olarak ortadan kalkmakta ve tarafların borçları da sona ermektedir. Mirasbırakan, başka bir ölüme bağlı tasarruf yapmazsa yasal mirasçılık hükümleri geçerli olmaktadır.

KAYNAKLAR

- Albaş Hakan, "Mirastan Feragat Sözleşmesi ve Hükümlerine İlişkin Bazı Sorunlar", *Dokuz Eylül Hukuk Fakültesi Dergisi* C. 9 Özel Sayı 2007, s. 535-552.
- Antalya Gökhan, *Miras Hukuku*, İstanbul 2009 (Miras Hukuku).
- Antalya Gökhan, *Mirastan Feragat Sözleşmesi*, İstanbul 1999 (Mirastan Feragat Sözleşmesi).
- Arbek Ömer, *Miras Hukukunda Ölüme Bağlı İşlemlerde İrade Serbestisi Sınırları ve Müeyyidesi*, Ankara 2007.
- Ayan Mehmet, *Miras Hukuku*, Konya 2002.
- Aybay Aydın, *Miras Hukuku Dersleri*, İstanbul 2002.
- Badertscher Pia, *ZGB Kommentar-Schweizerisches Zivilgesetzbuch* (Hrs. Jolanta Kren Kostkiewicz/Peter Nobel/Ivo Schwander, Stephan Wolf), Zürich 2011.
- Belgesay Mustafa Reşit, *Türk Kanunu Medenisi Şerhi Üçüncü Kitap Miras*, İstanbul 1952.
- Berki Şakir, *Miras Hukuku*, Ankara 1975.
- Bıçakçı Levent, *Mirastan Feragat Sözleşmesi*, İstanbul 1999.
- Bornhauser Philip R, *Der Ehe-und Erbvertrag-Dogmatischer Grundlage für die Praxis*, Zürich 2012.
- Breitschmid Peter, *Die Verfügungsformen*, *Basler Kommentar Zivilgesetzbuch II Art. 457-977 ZGB Art. 1-61 SchIT ZGB* (Honsell-Vogt-Geiser Hrsg.), 4. Auflage, Basel/Zürich/Bern 2011.
- Cotti Fiorenzo, *Art-513-514 ZGB*, in *Commentaire du droit des successions* (Hrsg. Antoine Eigenmann Nicolas Rouiller), Bern 2012.
- Çakın Nur, "Türk Hukukunda Mirastan Iskat ile İlgili Problemler-Mirastan Iskat", *Ankara Barosu Dergisi* 1974, S. 3, s. 523-536.
- Çınar Ömer, "Miras Sözleşmesinin Tek Taraflı İrade Beyanı ile Sona Erdirilmesi", *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Y. 6 S. 12 Güz 2007/2, s. 219-230.
- Çubuklugil Rıza, "Mirastan Adi Iskatın Hukuki Mahiyeti ve Sebepleri", *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. 7 S. 3-4 1950, s. 441-467.
- Diñçer Seher Serap, *Mirastan Feragat Sözleşmesi ve Hukuki Sonuçları* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul 2009.

- Dural Mustafa, Miras Sözleşmeleri, İstanbul 1980.
- Dural Mustafa/Öz Turgut, Türk Özel Hukuku C. IV Miras Hukuku, İstanbul 2012.
- Escher Arnold/Das Erbrecht Erste Abteilung, Die Erben (Art. 457-536), Zürich 1959.
- Gauthier Jean, Le pacte successoral, Lausanne 1955.
- Göktürk, Hüseyin Avni: Miras Hukuku, Ankara 1937.
- Gönensay Samim/Birsen Kemaleddin, Miras Hukuku, İstanbul 1956.
- Guinand Jean/Leuba Audrey/Stettler Martin, Droit de successions, 2004.
- Hrubesch-Millauer Stephanie, Kommentar ZGB Art. 513-514, Handkommentar zum Schweizer Privatrecht, Erbrecht (Herausgeber. Peter Breitschmid-Alexandra Rumo-Jungo), Zürich 2012.
- Hrubesch-Millauer Stephanie, "Vorbehaltsklauseln im Erbvertrag- ein Widerspruch?", Successio- Zeitschrift für Erbrecht, 2010, s. 5-11 (Vorbehaltsklauseln).
- İmre, Zahit, Türk Miras Hukuku, İstanbul 1972.
- İmre Zahit/Erman Hasan, Miras Hukuku, İstanbul 2010.
- İnan Ali Naim/Ertas Şeref/Albaş Hakan, Türk Medeni Hukuku Miras Hukuku, Ankara 2004.
- Kılıçoğlu Ahmet, Miras Hukuku, Ankara 2007.
- Kocayusufpaşaoğlu Necip, Miras Hukuku, İstanbul 1987 (Miras Hukuku).
- Kocayusufpaşaoğlu Necip, Miras Hukukuna Giriş Genel Bilgiler ve Birinci Kısım, İstanbul 1966 (Miras Hukukuna Giriş).
- Korkmaz Tekin, Ölünceye Kadar Bakma Sözleşmesi (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara 2008.
- Köprülü Bülent, Miras Hukuku Dersleri Mirasçılar-Ölüme Bağlı Tasarruflar-Mirasın İntikali (Geçmesi), İstanbul 1985.
- Özbey Serap, Olumlu Miras Sözleşmesi (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara 2010.
- Öztan Bilge, Miras Hukuku, Ankara 2008.
- Öztrak İlhan, La révocation des pactes successoraux en droit suisse, Lausanne 1957.
- Özğür Ali İhsan, Miras Hakkından Iskat, Ankara Barosu Dergisi, 1996/3, s. 346-353.
- Piotet Paul, Traité de droit privé suisse Tome IV, Droit successoral, Fribourg 1975.
- Rumo-Jungo, Alexandra/Schmid, Jörg/Schnyder, Bernhard/Tuor, Peter: Das Schweizerische Zivilgesetzbuch, 13. Auflage, Zürich 2010.
- Schmid Jasmin Ghandci, "Résiliation et annulation des pactes successoraux", TREX-Der Treuhandexperte 2005, s. 100- 103.
- Serozan Rona, Sözleşmeden Dönme, İstanbul 2007.
- Serozan, Rona/Engin, Baki İlkey: Miras Hukuku, 3. Baskı, Ankara 2012.
- Steinauer Paul-Henri, Le droit des successions, Berne 2006.
- Tuor Peter, Kommentar zum Schweizerischen Zivilgesetzbuch Bd. III: Das Erbrecht, 1. Abt, Die Erben (Art. 457-536 ZGB.), Bern 1964.
- Weimar Peter, Schweizerisches Zivilgesetzbuch, Das Erbrecht, Band III. 1.Abteilung, Die Erben, 1. Teilband, Die gesetzlichen Erben, Die Verfügungen von Todes wegen, 1. Teil, Die Verfügungsfähigkeit Die Verfügungsfreiheit Die Verfügungsarten Die Verfügungsformen Art. 457-516 ZGB, Bern 2009.
- Yağcı Kürşat, Cezai Mirasçılıktan Çıkarma (Cezai Iskat), İstanbul 2013.